

Давидченко Інна Дмитрівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради,

м. Харків, Україна

davidchenkoid@ukr.net

ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються інновації та перспективи модернізації філологічної освіти. На сучасному етапі розвитку філологічної освіти та науки в Україні можна відзначити кілька ключових особливостей, які яскраво відображають сучасні суспільні та технологічні трансформації. Однією з найважливіших тенденцій є підвищена увага до демократизації та гуманізації процесу навчання, що значною мірою сприяє формуванню відкритого, гнучкого й орієнтованого на потреби індивідуальності освітнього середовища.

Ключові слова: діджиталізація, цифровізація, модернізація філологічної освіти, майбутні філологи.

Annotation. The article considers innovations and prospects for the modernization of philological education. At the current stage of the development of philological education and science in Ukraine, several key features can be noted, which clearly reflect modern social and technological transformations. One of the most important trends is the increased attention to the democratization and humanization of the learning process, which to a large extent contributes to the formation of an open, flexible and individually oriented educational environment.

***Key words:** digitalization, digitalization, modernization of philological education, future philologists.*

Вступ. Інноваційні перетворення в освіті спрямовуються на зміни освітнього процесу в закладах освіти, і фундаментом для цього мають стати відповідні інноваційні технології, зокрема технології освітніх компонентів філологічного спрямування.

Розвиток філологічної освіти завжди обумовлювався глобальними викликами. Наукові дослідження у цій сфері спрямовані на збагачення теоретичного змісту, розширення пояснювальних і прогностичних знань, розробку нових методів і підходів до викладання, навчання та оцінювання, а також вдосконалення освітньої практики відповідно до потреб сучасного суспільства.

Метою нашого дослідження є розглянути інновації та перспективи модернізації філологічної освіти.

Виклад основного матеріалу. В останні роки з'явилися інноваційні технології, які докорінно змінили повсякденне життя, усунувши застарілі процеси та пришвидшивши модернізацію різних сфер діяльності в Україні. Зокрема, у галузі філології та освітніх досліджень відбулися значні зміни, серед яких виділяються цифровізація та цифрова трансформація.

У нинішніх умовах війни в Україні спостерігається стрімке зростання потреби в діджиталізації освітньої системи, яка зазнає глибоких змін у надзвичайно складних обставинах воєнного стану. Термін «діджиталізація» походить від англійського слова «digitalization» і означає «оцифрування», «цифровізацію» або «переведення в цифровий формат». Це поняття відображає перехід від аналогових даних до цифрових, що фактично ознаменувало початок ери цифрової трансформації.

Проблеми, інновації та перспективи модернізації філологічної освіти розглядали у своїх дослідженнях такі науковці: О. Білецька, О. Бойко, Т. Видайчук, М. Вовк, Ю. Герасименко, Я. Дьячкова, Н. Іваненко, В. Костенко,

О. Овчарук, Н. Русаченко, А. Сизенко, І. Сіваченко, А. Харченко, І. Циплятова тощо.

Отже, філологині Я. Дьячкова та А. Сизенко Арозглянули питання сучасних тенденцій у викладанні мов, а також описали технологічні інновації, які активно застосовуються в цьому процесі [2].

І. Харченко детально проаналізувала ключові аспекти розвитку філологічної освіти як в Україні, так і в європейських країнах, провівши порівняльний аналіз і виокремивши основні характерні риси [5].

О. Овчарук у своєму дослідженні зосередилася на використанні цифрових інструментів у педагогічній практиці, підкреслюючи їх значення для динамічного розвитку освітньої сфери [4]. Враховуючи широку кількість наявних досліджень, ця тема потребує подальшого ґрунтовного аналізу.

На сучасному етапі філологічна освіта та наука в Україні демонструють кілька значущих особливостей, що відображають актуальні суспільні та технологічні тенденції. Передусім можна виділити акцент на демократизації та гуманізації освітнього процесу, що сприяє створенню більш відкритого та індивідуалізованого підходу до навчання. Однією з ключових рис є оновлення освітніх і галузевих стандартів, які оптимізують освітній процес відповідно до сучасних вимог та інтегрують новітні підходи в освітню практику.

У сфері філологічної освіти також спостерігається зміна традиційних цілей завдяки активному впровадженню компетентнісного підходу, який спрямований на розвиток практичних навичок через інтеграцію теоретичних знань із практичним досвідом. Значною мірою цьому сприяє створення сучасних методичних інструментів, які адаптовані до потреб сьогоденних здобувачів освіти. Педагогічні та науково-педагогічні працівники активно застосовують новітні інноваційні педагогічні технології, які відповідають викликам сучасності, та масштабно інтегрують інформаційні технології в освітній процес. Цифрові інструменти, серед яких електронні довідники, цифрові підручники, навчальні комп'ютерні системи та інтерактивні методичні посібники, мають широкий потенціал для ефективного використання в

навчанні. Окрім цього, багато українських закладів вищої освіти впровадили інноваційні навчальні платформи, такі як Moodle, Prometheus, EdEra, Освіторія, Wordwall, LearningApps, ClassTime, LinguaLeo та Quizlet. Це інтерактивне освітнє середовище є високоефективним інструментом, що не лише забезпечує різноманітність способів подання навчального матеріалу, але й дозволяє контролювати його засвоєння здобувачами освіти, особливо тими, хто вивчає філологічні освітні компоненти. У цілому сучасні технологічні рішення й методичні розробки сприяють розвитку якості освіти та наукових досліджень у сфері філології, створюючи нові перспективи для освітнього процесу.

Аналіз використання інноваційних технологічних засобів у сучасному освітньому процесі демонструє широкий спектр цифрових пристроїв, які сприяють підвищенню ефективності навчання та забезпечують інтерактивну взаємодію між учасниками освітнього середовища. До таких засобів належать не лише комп'ютери та планшети, але й інші сучасні інструменти, зокрема мультисенсорні екрани, інтерактивні дошки, мобільні пристрої, цифрові фотоапарати, DVD-програвачі та музичні плеєри, електронні книги, а також навчальні та ігрові додатки. Усі ці технології є важливими складовими освітнього процесу, що забезпечують доступ до нових джерел інформації та новаторських підходів до навчання.

У контексті воєнного стану цифрова грамотність набуває особливої ваги, оскільки включає розвиток критичного мислення щодо доцільності та етичності використання цифрових медіа [3]. Вона передбачає вміння знаходити, аналізувати та обирати науково достовірні джерела інформації, а також використовувати надійні інструменти та ресурси для виконання навчальних або професійних завдань. Водночас надзвичайно важливим є дотримання принципів академічної доброчесності, що є основою сучасної освіти. Майбутні філологи особливо потребують спеціалізованого навчання, яке враховуватиме їхню професійну специфіку та дозволить гармонійно поєднувати теоретичну підготовку із практичними навичками. Це включає можливості для постійного професійного зростання, поглиблене вивчення мови й культури, а також участь

у міжкультурній комунікації, що сприяє їхньому успішному професійному розвитку та адаптації до сучасних викликів галузі.

У межах аналогічних концептуальних підходів О. Бойко виділяє п'ять основних напрямів у філологічному спрямуванні, кожен із яких має власну фундаментальну роль у формуванні компетенцій [1]. Перший підхід полягає у передачі знань, що спрямоване на забезпечення здобувачів освіти теоретичною базою та засвоєнням фундаментальних понять і термінології для глибшого розуміння освітніх компонентів філологічного спрямування. Другий акцентується на навчанні процесів, допомагаючи здобувачам освіти опановувати методику й техніку роботи з мовознавчими та літературознавчими матеріалами. Третій підхід передбачає розвиток критичного мислення, щоб здобувачі освіти могли аналізувати, оцінювати та формувати власні аргументовані судження стосовно лінгвістичних або літературних явищ. Четвертий аспект зосереджений на моніторингу навчальних досягнень, що дозволяє оцінювати індивідуальний прогрес кожного здобувача освіти та коригувати освітній процес у разі потреби. І нарешті, п'ятий підхід спрямований на соціальну адаптацію, допомагаючи здобувачам освіти інтегрувати набуті знання і навички у реальне життя та ефективно використовувати їх у суспільній взаємодії.

Із нашого погляду, розбіжності в структурі організовують три основні етапи нової навчальної програми, заснованої на проєктному підході.

Перший етап – теоретико-практичний курс. На цьому етапі здобувачам вищої освіти філологічних спеціальностей пропонуються знання та навички у сферах лінгвістики й дидактики, а також компетенції у вивченні літературознавчих освітніх компонентів. Це сприяє осмисленню викладацької практики та формуванню культури навчання упродовж життя. Курс побудований на основі лекцій, майстер-класів і семінарів, що слугують платформою для обміну досвідом і практичного застосування отриманих знань.

Другий етап – семінари й самостійна робота (самоосвіта). Цей етап передбачає створення робочих груп, які працюють під керівництвом

викладачів. Основна мета – стимулювання самостійності учасників та розвиток їхньої здатності до співпраці. У рамках цього етапу фази акцент робиться на рефлексії методологічних аспектів, необхідних для розробки інноваційних освітніх проєктів.

Третій етап – впровадження інноваційного проєкту. На заключному етапі здобувачі вищої освіти – майбутні філологи реалізують розроблений ними проєкт інновації у викладанні. Завдяки цьому вони здобувають практичні навички, учаться брати відповідальність не лише за своє навчання, а й за підвищення якості освітнього процесу. Завдяки поетапній організації роботи серед учасників освітнього процесу формуються атмосфера довіри та вільного спілкування. Це сприяє обміну думками, поліпшенню знань, розвитку критичного мислення та взаєморозуміння між усіма учасниками освітньої спільноти. Основною метою такого підходу є формування середовища співпраці, підтримки та взаємодії для досягнення спільних цілей у навчанні й вихованні.

Отже, сучасна філологічна наука в Україні вже має значний обсяг досліджень, спрямованих на аналіз ефективного використання технологій та інтерактивних медіа. Вони також зосереджуються на кращому розумінні короткострокових і довгострокових наслідків цифровізації освіти.

Зважаючи на суттєві зміни, які наразі відбуваються у сфері філологічної освіти в Україні, перед педагогічними та науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти постають високі вимоги щодо набуття та вдосконалення низки спеціальних навичок. Ці компетентності не лише сприяють підвищенню ефективності їхньої професійної діяльності, а й дозволяють адаптуватися до нових реалій освітнього середовища.

Серед ключових умінь, які є необхідними для сучасного філолога, можна виділити наступні: досконале володіння сучасними методиками викладання мов і літератур, що передбачає глибоке розуміння та ефективне застосування технологій дистанційного навчання; здатність працювати з електронними ресурсами і спеціалізованими онлайн-платформами, які є невід’ємною

частиною сучасного освітнього процесу; уміння організовувати навчання з урахуванням рівня підготовки здобувачів освіти – майбутніх філологів, включаючи індивідуалізацію освітнього процесу для досягнення найвищих результатів кожного здобувача освіти. Також, важливим є вміння об'єктивно і всебічно оцінювати освітні досягнення здобувачів освіти за допомогою різноманітних методів, що передбачає активне використання інноваційних підходів та технологій. Не менш значущими є готовність до змін, відкритість до нововведень в освітній сфері й прагнення до постійного професійного вдосконалення, що стає основою для успішної реалізації освітньої діяльності у швидкозмінному середовищі.

Учасники освітнього процесу активно впроваджують сучасні інформаційні технології, застосовуючи нові методичні підходи, інноваційні форми навчання та сучасні технології викладання. Це сприяє створенню комфортного середовища для здобуття освіти, включаючи перехід з традиційного офлайн-навчання на формат онлайн. Використання смартфонів, планшетів, комп'ютерів та Інтернету значно збагачує освітній процес, стимулюючи прагнення до отримання нових знань. Таким чином, діджиталізація освіти набуває все більшого розмаху, пропонуючи чимало переваг: доступність, безкоштовність і мобільність. Вона забезпечує ефективний пошук, аналіз, зберігання та використання інформації незалежно від місця перебування, фокусуючи увагу на самостійному освоєнні матеріалу й практичному застосуванні знань та навичок. Гнучкий графік навчання, індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти, а також використання «хмарних» технологій усувають потребу в постійному встановленні чи оновленні програмного забезпечення. Цей підхід також відкриває нові можливості для навчання осіб з особливими освітніми потребами, створюючи зручну атмосферу та надаючи доступний навчальний контент для опрацювання.

Висновки. Отже, інновації у філологічній освіті акцентуються на інтеграції цифрових і діджиталізованих рішень, застосуванні штучного інтелекту, віртуальної та змішаної реальностей, а також використанні

інтерактивних інструментів, таких як віртуальні дошки, ментальні карти, онлайн-вікторини. Основна мета цих нововведень – персоналізувати навчання, покращити рівень залученості здобувачів освіти, підвищити ефективність освітнього процесу та сприяти формуванню ключових компетентностей, необхідних у цифрову епоху. Таким чином, освіта поступово переходить від пасивного засвоєння матеріалу до активного, партнерського підходу до навчання.

Список використаних джерел

1. Бойко О. Місце методології CLIL у навчанні віртуальної англійської письмової комунікації учнів середньої школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2023. № (4). С. 133–146. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-4-133-146>
2. Дьячкова Я. О., Сизенко А. С. Новітні тенденції у викладанні мов: вища школа. *International scientific and practical conference*. 2021. С. 185 – 188.
3. Іваненко Н. В., Герасименко Ю. А., Костенко В. Г. Інноваційні підходи щодо модернізації філологічної освіти та науки України: відповідь на виклики воєнного часу. *Академічні візії*. 2023. № 18. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/281>
4. Овчарук О., Іванюк І., Сороко Н., Гриценчук О., Кравчина О. Використання цифрових навчальних інструментів у професійній діяльності вчителів для забезпечення сталого розвитку та демократизації освіти в європейських країнах. *E3S Web of Conferences*. 2020. С. 1 – 6.
5. Харченко І. І. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку філологічної освіти в Україні та в країнах Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 38. С. 73 – 75.